

Arazi Tekelini Sınırlama ve Arazi Rantlarını Vergilendirme Üzerine Henry George'un Tek Vergi Önerisi

Henry George's Proposal for a Single Tax on Abolition of Land Monopoly and Taxation of Land Rent

Prof. Dr. Coşkun Can AKTAN¹, Arş. Gör. Abdülhamid Özgün BİRKALAN²

Öz

Bu çalışma 19. yüzyılda yaşamış önemli iktisat filozoflarından biri olan Henry George'un arazi tekeli ve bundan doğan rantın vergilendirilmesine dair görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Henry George 1879 yılında İlerleme ve Yoksulluk adlı eserini yayınlamıştır. Henry George arazi tekelinin zenginlerle yoksulluk arasındaki dengesizliğin nasıl bir piramit toplumu yarattığını inceleyerek toplumdaki yoksulluğu ve eşitsizliği çözmek için "tek vergi" olarak bilinen bir rant vergisi önermiştir. Henry George'un ana gayesi mülkiyet hakkını ihlal etmeksizin arazinin değeri ve ayrıca arazinin değerlendirilmesinden ortaya çıkacak olan rantı vergilendirmektir. George tüm devlet gelirinin arazinin tam kira değeri ve o değerdeki artış (rant) üzerinden alınacak bir vergi üzerinden sağlanabileceği görüşünü savunmuştur. Henry George'un bu görüşleri birçok bilim insanı ve düşünür tarafından takdirle karşılanmış ve desteklenmiştir. Öte yandan Henry George'un İlerleme ve Yoksulluk kitabındaki fikirlerine ve spesifik olarak da tek vergi önerisine olumsuz bakan düşünür ve yazarların da bulunduğu göz ardı edilmemelidir. Henry George'un yazılarından ilham alan akım Georgizm olarak bilinmektedir. Georgizm John Locke'un mülkiyet hakları felsefesini esas alan; insanların kendi emeklerini ortaya koyarak ürettikleri değere sahip olmaları gerektiğini savunan bir liberal felsefedir. Henry George'un fikirlerinin temelinde başta John Locke ve Adam Smith'in özgürlükçü fikirleri hakimdir.

Anahtar Kelimeler: Henry George, Georgizm, Arazi Tekeli, Arazi Rantı, Tek Vergi

Makale Türü: Araştırma

Abstract

This paper aims to explore the views of Henry George, the famous economic philosopher of the 19th century, on single tax idea. Henry George published *Progress and Poverty* (1879), in which he argued how land ownership and land monopoly create a pyramid society, whereby the rich to live off the poor. He proposed a single land tax to solve the poverty and inequality in the society. According to him all government revenues should be derived from a tax equivalent to the full rental value of land. These views of Henry George were appreciated and supported by many scientists and philosophers. On the other hand, it should not be ignored that there are also writers who did not support Henry George's single tax proposed in his *Progress and Poverty*. The movement inspired by Henry George's writings came to be known as Georgism. The movement of Georgism, which is based on John Locke's philosophy of property rights, is a liberal philosophy that argues that people should have the value they produce by putting forth their own labor. Henry George's ideas are based primarily on the libertarian ideas of John Locke and Adam Smith.

Keywords: Henry George, Georgism, Land Monopoly, Land Rent, Single Tax

Paper Type: Research

¹Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ccan.aktan@deu.edu.tr.

²Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, a.ozgun.birkalan@adu.edu.tr.

Arazi rantı üzerinden alınan vergi, tüm vergiler arasında en adil ve eşit olanıdır. (...) Toplumun ihtiyaçlarına yönelik olarak tüm rant vergilendirilerek alındığında, Doğa tarafından emredilen eşitlik sağlanacaktır. İşi, becerisi ve zekâsı dışında hiçbir yurttaşın diğer yurttaşlara göre bir avantajı olmayacaktır (...) İşte o zaman emek tam karşılığını alacak ve sermaye de doğal getirisini elde etmiş olacaktır.”(George, 1879, s. 421).

Giriş

Amerikalı düşünür Henry George 1879 yılında yayınlanan *İlerleme ve Yoksulluk* (Progress and Poverty) adlı kitabında Fizyokratların tek vergi düşüncesine benzer bir tek vergi önerisinde bulunmuştur. Henry George arazinin değeri ve bu değerdeki artış üzerinden bir rant vergisi alınması görüşünü savunmuştur. George, arazi üzerindeki tek bir verginin devlet faaliyetlerini finanse etmek için yeterli olacağına inanmıştır. Henry George'un kısmen liberalizm ve kısmen kolektivizme yakın görüşleri literatürde Georgizm olarak bilinir. Bu bağlamda 1879 yılında yayımladığı *İlerleme ve Yoksulluk* kitabı, o yıllarda Amerika'da en çok satan kitap olmuş, bazı kesimlerce 19.yy'nin ikinci yarısının en önemli kitabı olarak addedilmiştir. George kitabını yazdıktan sonra çeşitli seyahat ve konferanslarla fikirlerini yaymayı amaçlamıştır. Henry George aynı zamanda serbest ticaretin de güçlü bir savunucusu olmuştur. 1905 yılında yayınlanan *Korumacılık mı, Serbest Ticaret mi? (Protection or Free Trade)* adını taşıyan kitabında tarifeler (gümrük vergileri) ve diğer korumacılık araçlarının iktisadi refah üzerinde olumsuz sonuçlar doğuracağını savunmuştur³.

Henry George'un hayatı ve eserleri hakkında yabancı literatürde birçok çalışma yapılmış, arazi değeri üzerinden alınan vergiler bazı ülkelerin vergi sistemlerinde yer edinmiştir. Ancak ülkemizde ne iktisat ne de maliye yazınında Henry George'un fikirleri hak ettiği ilgiyi görememiştir⁴.

Çalışmanın temel amacı, 19. yüzyılın iktisat filozoflarından Henry George'u ve onun tek vergi önerisini ülkemiz literatürüne kazandırmaktır. Bu kapsamda öncelikle Henry George'un hayatına kısaca değinilecek, ardından ortaya koyduğu sorunlar teşhis edilerek çözüme ulaşmak için önerdiği tek vergi düşüncesi incelenecektir. Çalışmamızın sonunda George'un felsefesi üzerine olumlu ve olumsuz görüşlerin bir değerlendirmesi yapılacaktır.

1. Henry George: Kısa Hayat Hikâyesi

“Refahın getirdiği artan zenginlik büyük servetler oluşturmak, lüksü arttırmak, varlıklarımız ile isteklerimiz arasındaki farkı keskinleştirmek için devam ettiği sürece, refah gerçek ve kalıcı olamaz.”(George, 1879, s. 10).

Orta alt sınıf bir aileye mensup Henry George (1839-1897) Pennsylvania'da (Philadelphia) doğmuştur. Babası dini metinler yayan bir piskoposu tanımış ve onun tavsiyeleriyle George'u piskoposluk akademisine göndermiştir. Ancak George, dini yetiştirme tarzından rahatsız olarak akademiden ayrılmıştır. Eğitim hayatının 14 yaşında sonlanması ardından Hindoo gemisinde kabin görevlisi olarak işe başlamış, bu vasıta ile birçok ülkeyi ziyaret etmiştir (George Jr, 1900, s. 1-21).

Bir süre sonra California'ya dönen George, ekonomik sorunları nedeniyle çeşitli işlerde çalışmak durumunda kalmıştır. Dizgicilik, altın arayıcılığı, tarım işçiliği ve işportacılık gibi işlerde çalışarak aralıksız bir yaşam mücadelesi vermiştir. Ancak George'un başlıca geçim kaynağını, California'nın kısa ömürlü dergi ve gazetelerinin basımı için çalıştığı dizgicilik mesleği oluşturmuştur. Ardından *San Francisco Times* gazetesinde yazar ve sonrasında *San*

³Bkz. George, H. (1890). *Protection or Free Trade, An Examination of the Tariff Question, with Especial Regard to the Interests of Labour*. London: Kegan Paul, Trench, Trübner & Co., Ltd.

⁴Bilebildiğimiz kadarıyla Türkçe literatürde Henry George'un tek vergi önerisi üzerine sınırlı sayıda çalışma kaleme alınmıştır. Erdem, 1983; Kızıltepe, 2021.

Francisco Post gazetesinde muhabir olarak çalışmıştır. Bu süreçte serbest yazılar yazmaya ve editörlük yapmaya başlamıştır. Mesleki kariyerinde bu şekilde ilerlemeler kaydeden George, kaleme aldığı yazıları ile 1871’li yıllarda artık tanınmış bir halk figürü ve konuşmacı olmuştur (Whitaker, 1997, s. 1893).

O yıllar California eyaleti için oldukça zor yıllar olarak ifade edilmektedir. Siyasi cepelerde çekişmelerin yanı sıra iktisadi alanda darlık ve yoksulluk bulunmakta, istihdam seviyesi düşüktür. Arazilerin büyük bir kısmı yalnızca birkaç grup şirkete aittir ve onlar tarafından yönetilmiştir (Johnson, 1963, s. 27). 1877 yılında Henry George, ülkenin içinde bulunduğu refah ile yoksulluk arasındaki uçuruma bir çözüm olarak muhtelif yazılar kaleme almaya başlamıştır. Önceleri kısa bir makale olarak ortaya koymaya çalıştığı şey, George’un arkadaşlarının da teşvikiyle büyümüş ve bir kitap haline dönüşmüştür (England, 2015, s. 60).

İlerleme ve Yoksulluk (Progress and Poverty) adını verdiği kitabını yayınlanması için New York’ta bir yayınevine göndermiş ancak fazlasıyla eleştirel olması nedeniyle reddedilmiştir. Çeşitli yayınevi girişimlerinden aldığı olumsuz yanıtların akabinde George, kitabını kendisi basmaya karar vermiştir. Kendi imkanlarının yetersizliği, yalnızca 500 kopya oluşturmaya olanak vermiştir. Nihayetinde baskılardan birini Appleton & Co’ya göndermesiyle 1880 yılında ilk baskı yayımlanmıştır. Aynı yıl kitabını daha iyi tanıtabilmek ve iş bulmak amacıyla bir daha dönmek üzere California’dan ayrılarak New York’a taşınmıştır (George Jr, 1900, s. 315).

1886 yılında yeni kitabı *Korumacılık mı, Serbest Ticaret mi, (Protection or Free Trade)* ile meşgul olduğu sırada New York’un işçi partisi, şehre daha iyi siyasi ve sosyal koşullar getirmesi umuduyla Henry George’a belediye başkanı adayı olmasını teklif etmiştir. Fikirlerini uygulamaya koymanın en iyi yolunun siyasete girmek olduğuna ikna olan George bu teklifi kabul etmiştir. Ancak Abram Hewitt’e karşı mağlup olmuştur. Politik yenilgisini yazdığı kitaplar ve Amerika, İrlanda, İngiltere ve Fransa’da gerçekleştirdiği konferanslar takip etmiştir. 1897 yılında belediye başkanlığı için tekrar teklif almış, ancak seçimden üç gün önce gözlerini hayata yummuştur (George Jr, 1900 s. 459)⁵.

Henry George’un politik ve ekonomik fikirleri, ölümünden sonra da büyük etkiler yaratmıştır. Dünya çapında fikirleri hakkında birçok destekleyici makaleler ve kitaplar yayımlanmıştır. *İlerleme ve Yoksulluk* kitabı⁶ 20. yy’ye girerken İncil’den sonra en çok satılan İngilizce kitap olmuştur.

2.Yöntem

Bu çalışmada kaynak taraması yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda öncelikli olarak 19. yüzyılda yaşamış önemli iktisat filozoflarından olan Henry George’un arazi tekeli ve bundan doğan rantın vergilendirilmesine dair görüşleri ele alınmıştır. Bu yöntemle, Henry George’un kendi kitapları ve konuya ait literatür ışığında Georgizm felsefesinin yorumlanması amaçlanmıştır.

3.İlerleme ve Yoksulluk Paradoksu

Henry George’un felsefesi çoğunlukla tek vergi önerisi ile hatırlanmaktadır. Ancak tek vergi önerisi, kitabında hastalıkların tedavisinde bir araç olarak uzun bir teşhisin ardından gelmektedir. Dolayısıyla tek vergi önerisini daha iyi anlayabilmek için öncelikle George’un ele aldığı sorunları ifade etmekte fayda görülmektedir.

⁵Henry George’un hayatı ve eserleri konusunda kayda değer bazı önemli çalışmalar için bkz. Andelson, 2003; Andelson, 2004; O’Donell, 2015; Wenzer, 2003; Geiger, 1955; Gaffney, 1987.

⁶Henry George’u asıl ününe kavuşturan *Progress and Poverty (İlerleme ve Yoksulluk)* kitabı olmasına karşın *The Land Question* (1881), *Social Problems* (1883), *Property in Land* (1884), *Protection or Free Trade?* (1886), *The Condition of Labor* (1891), *A Peep lexed Philosopher* (1892) ve *The Science of Political Economy* (ölümünden sonra 1898) gibi Henry George’un başlıca eserleri de bu çalışmamızın sonunda yer alan kaynakça kısmında yer almaktadır.

George'un ekonomik analizi, 19.yy'nin endüstriyel gelişimi çerçevesinde belirlenmiştir. O dönemlerde, sanayi devrimiyle beraber buhar ve elektrik ile çalışan makinelerin icadı, demiryolları ve büyük ölçekte gerçekleşen üretimler emeğin verimliliğini önemli ölçüde arttırmıştır. Bu gelişmelerin işçinin iş yükünü hafifleteceği, üretim dolayısıyla oluşan refahın yoksulluğu azaltacağı, belki de ortadan kaldıracacağı düşünülmüştür. Ancak düşünceler asılsız çıkmıştır. Endüstrinin gelişmesi sonucu durum aşağı yukarı her yerde aynı gerçekleşmiştir: zenginliğin getirdiği yoksulluk. Küçük zengin bir kesim bolluk ve şatafat içindeyken işçi sınıfı sefil bir hayat yaşamaya mahkûm kalmıştır. İcat ve keşifler sayesinde artan üretim emeğin ücretlerinin düşmesine neden olmuştur (George, 1879, s. 3).

George, klasik iktisatçıların ortaya koyduğu modele bağlı kalarak, üç üretim faktörü (arazi, emek ve sermaye) üzerinden ilerlemiştir. Emek bu faktörlerin temel bileşenini oluşturmaktadır. Zira arazi ürünlerinin elde edilmesi veya aktarılması gibi eylemler emek sayesinde gerçekleşir. Sermaye ayrı bir üretim faktörü olarak yer alsada aslında doğrudan tüketilmeyen ve daha sonra kullanılmak üzere saklanan emeğin bir ürünüdür. Öyleyse, mal ve hizmet üretimi, emek ve sermayenin birleşimiyle arazi üzerinde gerçekleşir (Wasserman, 2003, s. 26).

George kitabında araziye ayrı bir değer atfetmiştir. O, tüm insanlık için vazgeçilmez bir unsurdur. Zira insan bir kara canlıdır ve yalnızca arazi yüzeyinde yaşayabilir. Tarımsal faaliyetler, madencilik, binalar ve demiryolları vs. yalnızca arazi üzerinde gerçekleştirilebilir. George'a göre insan toprağa mutlak surette bağımlıdır. Bu derece vazgeçilmez bir unsur olsa da arazi pasif bir yapıya sahiptir. O yalnızca işçinin gerçekleştireceği inşaat, madencilik, imalat ve hasat gibi olanaklar sağlayan fiziksel bir yüzeydir. Arazi sahibi, ürünün ortaya çıkmasında herhangi bir efor sarf etmez. Mülkiyetine sahip olduğu araziye kendisi yaratmadığı gibi, üreticinin ürettiği ürün veya hizmete doğrudan bir faydası bulunmaz. Ancak iş üretimden elde edilen gelirin dağıtılmasına geldiğinde, emek (ücret), sermaye (faiz) ve pekâlâ arazi (rant) payını alır. Üretimin fiziksel bir temele erişimini kontrol eden ögenin arazi sahibi olması nedeniyle bu dağıtımın başlangıç noktasını araziye isabet eden pay yani rant oluşturur. Böylelikle emek ve sermaye rantın düşülmesinin ardından payını alabilir. Dolayısıyla arazinin maliyeti arttıkça rant bölüşümünden daha büyük pay alarak emek ve sermayenin aldığı payın düşmesine neden olur (Wasserman, 2003, s. 28).

George, yukarıda ifade edildiği üzere refah içinde yoksulluğun temel nedenini üretim gelirlerinin uygunsuz dağılımında ve arazi değerinin artışında bulmuştur. George'a göre arazinin değerini arttıran ana unsur nüfus artışıdır. Zira bir bölgeye yerleşecek, arazi ile inşa, hasat ve madencilik gibi faaliyetler yürütecek bir nüfus olmadan arazinin hiçbir değeri yoktur. Ancak nüfus arttıkça, arazi ile haşır neşir olunacak ve arazi değeri de artacaktır. Nitekim gayrimenkuller, alış-veriş merkezleri, petrol kuyuları ve çiftlikler, arazi fiyatlarının yükselmesine ve marjinal alanların karlı kullanıma sokulmasına neden olan artan bir mülk talebini getirecektir. Dolayısıyla arazi üzerinde gerçekleştirilen bu iştigaller, arazi değerini ve arazi sahiplerinin üretimden üzerine düşen payını arttıracaktır (Wasserman, 2003, s. 29).

George'a göre toprağın değerini arttıran bir diğer unsur da arazi üzerinde yapılan spekülasyonlardır. Arazinin coğrafi konumu ve miktarı değiştirilemez. Dolayısıyla arzı da genellikle sabit kabul edilir. Bu durum ona eşsiz bir arz talep dengesi bahşeder. Arazinin bu eşsiz özelliği, spekülatif ataklara karşı verdiği tepkiyi de farklılaştırmaktadır. Bu sebepten arazi üzerinde meydana gelen spekülasyonlar ile, emeğin ürünleri üzerinde yapılan spekülasyonlar arasında bir ayırım yapmak gerekir. Zira emeğin ürünleri üzerinde yapılan spekülasyonlar, ürünlerin talebini arttırması dolayısıyla fiyatının da artmasına neden olur. Artan fiyat ve kar marjı nedeniyle arz da talep edilen seviyeye yükselecek ve yükselen fiyat düşme eğilimi gösterir. Dolayısıyla spekülasyonlar nedeniyle yaşanan bu döngü, üretimi arttırıcı bir etki yaratır. Diğer taraftan arazi üzerinde meydana gelen spekülatif artışlar tıpkı emeğin ürünlerinde olduğu gibi araziye olan talebi de arttırır, dolayısıyla fiyatı da artar. Ancak arazinin arzında herhangi bir artış

yaratmak mümkün değildir. Dolayısıyla arazi üzerinde gerçekleşen spekülasyon hareketleri arazinin fiyatının artması nedeniyle rantı da aynı yönde arttırır (Carter, 1982, s. 23).

Özetlemek gerekirse arazi üzerinde meydana gelen spekülasyon artışları, nüfus artışı ve diğer toplumsal gelişmeler arazi rantının yükselmesine neden olur. Üretim üç temel faktörü (emek, sermaye ve arazi) olması ve ürünün bu üç temel faktör arasında paylaşılması nedeniyle artan rant, bu paylaşımından daha büyük pay alır ve emek ile sermayenin gelirlerini düşürür. Böylece sermaye hak ettiği getiriyi elde edemez, emek için ödenen ücretler emekçilerin yalnızca hayatını sürdürmek için gereken miktara kadar düşme eğilimi gösterir.

4. Küçük Köyü Büyük Köye Dönüştürecek Sır

İlerleme ve Yoksulluk kitabının IX. bölümünün başında Henry George, Themistocles⁷'ten bir alıntı yaparak sözlerini şu şekilde aktarmaktadır (George, 1879, s. 432):

"Herhangi bir telli enstrüman çalamam, ama size küçük bir köyün nasıl harika ve görkemli bir şehir olabileceğini söyleyebilirim."

İlerleyen sayfada ise küçük bir köyü görkemli büyük bir şehre dönüştürecek olan formülünü şu şekilde izah etmektedir:

"Arazinin değeri üzerinden alınan tek bir vergi sayısız verginin devlete sağladığı gelirden daha fazla bir gelir sağlayacaktır. Küçük köyü büyük şehre dönüştürecek sır budur. Üretimi baltalayan ve mübadeleyi engelleyen tüm yükler kaldırıldığında, zenginlik artık hayal bile edilemeyen bir hızla devam edecektir."(George, 1879, s. 433).

Henry George'un kitabındaki ana mesele ve çözüm önerisinin Themistocles'den esinlenerek geliştirildiğini söylemek mümkündür. Henry George'un kafasında onu huzursuz eden şey toplumdaki adaletsizlik, eşitsizlik, zengin ve yoksul arasındaki uçurumdur. George'un bütün gayesi bu soruna bir çözüm bulmaktır. Zihninde hep mülkiyet ve vergileme konusunu bir arada alarak sorunu çözmek düşüncesi hakimdir. Ona göre toplumda mülkiyetin dağılımında haksızlık vardır; ancak bu sorunun çözümü özel mülkiyeti kaldırmak ve onun yerine kolektif mülkiyeti ihdas etmek değildir. Nitekim yazılarında bunu çok açık olarak görmek mümkündür.

Henry George, Papa XIII Leo'ya hitaben yazdığı bir metin içerisinde şöyle demektedir:

*"Arazide özel mülkiyetin varlığı, toplumun genel olarak tamamının mağdur olduğu bir durum yaratır. Bur durumdan zenginler ve yoksullar birbirine ters orantılı etkilenir."*⁸

George haksızlığın, adaletsizliğin ve eşitsizliğin ana kaynağının mülkiyet (arazi) dağılımı olduğunun farkındadır; fakat kolektivizmin de yanlış olduğunun da bilincindedir. George şöyle demektedir:

"Bırakın insanlar sahip olduğu mülkiyetin sahibi olsunlar. Bırakın onlar arazilerinin kendilerinin olduğunu söylesinler. Bırakın onlar arazilerini istediği gibi alsınlar, satsınlar ya da miras yoluyla devretsinsinler... Araziye el koymak değil; ranta el koymak gereklidir."(George, 1879, s. 405).

Henry George toprağın (mülkiyetin) önemini şu sözlerle gayet güzel bir şekilde ifade etmektedir:

"Çünkü arazi, insanın meskenidir; tüm insan ihtiyaçlarını karşılamak mecburiyetinde olduğu bir depodur; tüm arzuların karşılanması için emeğin kullanılması gereken bir"

⁷Atinalı general ve politikacı.

⁸Henry George, The Condition of Labor, an Open Letter to Pope Leo XIII, 1891. Online: http://www.wealthandwant.com/pdf/George_The_Condition_of_Labor.pdf

materyaldir. Çünkü arazi veya ürünleri kullanılmadan deniz ürünleri elde edilemez, güneş ışığından yararlanılamaz...(George, 1879, s. 295-296).

George'a göre yoksulluk sorununu ortadan kaldırmak için toprağın kendisi üzerinde "özel mülkiyet"; yarattığı rant üzerinde ise "toplumsal yarar" var olmalıdır. Yalnızca arazi rantlarının kamusal yarara dönüşmesi yeterlidir. Zira rantın toplum yararına hizmet edecek şekilde vergilendirilmesiyle emek ve sermaye de hak ettiği payı alabilir. George arazi üzerinde oluşan rantın vergi olarak kamuya aktarılması gerektiğini ve bu yolla bahsedilen dönüşümün gerçekleşeceği görüşünü savunmuştur. George arazinin değeri üzerinden bir vergi alınması görüşünü şöyle özetlemektedir:

"Bu nedenle, arazi değerleri üzerinden alınan vergi, tüm vergiler içinde en adil ve eşit olanıdır. Bu verginin yükü daha fazla fayda sağlayanlar üzerinde kalır. Toplumun yararına kullanılmak üzere toplum tarafından alınan bir vergidir. Tüm rant, topluluğun ihtiyaçları için vergilendirme yoluyla alındığında, Doğa'nın belirlediği eşitlik elde edilecektir. Becerisi, zekası ve sahip olduğu işletmeleri dolayısıyla sahip oldukları dışında hiçbir yurttaşın diğer yurttaşlara göre avantajı olmayacaktır; ve her biri hakkıyla kazandığını elde edecektir. Ve ancak o zaman emek tam karşılığını ve sermaye de doğal getirisini alacaktır." (George, 1879, s. 421).

Henry George'un adaletsizlik/eşitsizlik sorununun çözümüne yönelik kafasında var olan çözüm en saf haliyle arazinin ve bu çerçevede değer artışının (rantın) vergilendirilmesidir. George diğer tüm vergilerin yerine sadece arazi üzerinden tek bir vergi alınması görüşünü savunmaktadır. Kendi sözleri ile önerisini açıklamaya çalışalım:

"Verimli sanayinin üzerindeki ağır vergi yükünü azaltmak için tüm bu sayısız vergileri kaldırmak gereklidir. Böylece, terzi ve büyük imalathanenin iğnesi; at arabası ve lokomotif; balıkçı teknesi ve buharlı gemi; çiftçinin sabanı ve tüccarın stoğu vergilendirilmemiş olacaktır. Herkes, vergi görevlileri tarafından rahatsız edilmeden, çalışmak ya da tasarruf etmek, satın almak veya satmak için özgür olacaktır. Üreticiye şimdi olduğu gibi genel servete ne kadar çok şey katarsanız, o kadar çok vergilendirilirsiniz!" demek yerine "istediğiniz şekilde çalışın, ister girişimci olun, isterseniz tutumlu olun ödülünüzü tam olarak alacaksınız! Daha önce birinin yetiştirdiği yerde iki ürün yetiştirdiğiniz için para cezasına çarptırılmayacaksınız; toplam zenginliğe katkı sağladınız diye ilave olarak vergilendirilmeyeceksiniz."(George, 1879, s. 435).

Özetle, tek vergi temelde vergi konusu olarak yalnızca arazinin değerini ve zaman içerisinde değer artışını (rant) esas alan bir vergi önerisidir. George arazinin üzerindeki iyileştirmeler (örneğin, bina yapımı vs.); ya da arazinin işlenmesi dolayısıyla elde edilecek olan hasılatın vergilendirilmesinin yanlış olduğunu, sadece arazinin değeri ve değer artışı üzerinden bir vergi alınması görüşünü benimsemiştir.

5. George'un Tek Vergi Önerisi: Realist Mi, Yoksa Ütopya Mı?

"Arazinin kıymeti üzerine konulacak bir vergi dışındaki tüm vergileri kaldır."
...to abolish all taxation save that upon land values.

(George, 1879, s. 406)

"Araziye el koymak gerekli değildir; sadece ranta el koymak gerekir."
"It is not necessary to confiscate land; it is only necessary to confiscate rent."

(George, 1879, s. 405)

Henry George'un arazinin ya da en geniş anlamda gayrimenkullerin vergilendirilmesi görüşünün geri planında başta Adam Smith olmak üzere klasik iktisatçıların görüş ve teorileri etkili olmuştur. Henry George'un fikri yeni değildir; George eserini yazarken büyük ölçüde Adam Smith, David Ricardo, John Stuart Mill ve Thomas Malthus'dan etkilenmiştir. Özellikle

Ricardo'nun rant teorisi, George'un rant kavramına bakış açısını oluşturmasında etkili olmuştur⁹. David Ricardo (1772-1823) Henry George ile aynı yıllarda yaşamış olmamasına rağmen, rant üzerinden alınan vergilerin ekonomik etkileri bakımından benzer görüşlere sahiptir. Ricardo rantın kaynağını araziler arasındaki verimlilik farkına bağlamıştır. Ona göre nüfus artışından kaynaklanan talep artışını karşılayabilmek için giderek daha verimsiz ya da daha uzak araziler kullanıma açılmak zorundadır.

Arazinin vergilendirilmesi görüşü, arazinin arzının inelastik olması dolayısıyla üzerine konacak bir verginin ekonomik birimlerin kararlarını etkilemeyeceği ve arazinin kullanımını değiştirmeyeceği bu yüzden kaynakların verimli bir şekilde kullanılabilmesi fikrine dayanmaktadır (Hoyt, 1991, s. 351). Bu klasik görüş, George'un arazi değeri üzerinden tek bir verginin alınması fikrinin temel kaynağını oluşturmuştur. George'a göre rant vergisi tamamen arazi sahipleri üzerine düşecek ve tüketici sınıfına yansıtılması engellenmiş olacaktır (George, 1879, s. 422).

George, emek ve sermayenin vergilendirilmesine üretim teşvikini azaltması yönünden karşı çıkmaktadır. Zira işçinin gelirini veya sermayenin getirisini azaltan bir vergileme sistemi, bir kişiyi daha az çalışmaya sevk ederken diğerinin daha az yatırım yapmasına neden olabilir. Üretim aşamalarının herhangi birine düşen bir vergi, servetin oluşturulmasında dolaylı ve doğrudan şekilde engel teşkil etmektedir. Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa (Muhammad Ali) tarafından hurma ağaçlarına konan bir vergi, Mısırlı fellahların (köylülerin) ağaçlarını kesmesine neden olmuştur. Ancak George'a göre, vergi, üzerinde yer alan hurma ağaçlarına değil de arazinin kendisine konulmuş olsaydı böyle bir sonuç doğurmayacaktı (George, 1879, s. 409).

George arazi üzerinde yer alan gayrimenkul ve insani tasarrufların (yetiştirilen hayvanlar, at arabaları, barınaklar, tren yolları vd.) vergilendirilmesine bir cezalandırma etkisi yaratacağı düşüncesi nedeniyle karşı çıkmaktadır. Bireylerin yaratacağı katma değer (arazi iyileştirmeleri, gayrimenkuller, tarımsal ürünler vd.) vergilendirilmesi, ikame etkisi yaratarak üretimin baskılanmasına neden olur. Yarattıkları katma değerler ülkenin ortak menfaatine hizmet eder. Dolayısıyla kişilerin arazi üzerindeki emeklerinin ve katkılarının vergilendirilmemesi gerekir.

George, David Dudley Field ile yaptığı bir röportajında arazi değeri üzerinden alınan bir verginin daha adil olduğunu ifade etmek için şu örneğe yer vermiştir. Aynı iktisadi koşullar altında iki tarım arazisine sahip olan kişilerden biri toprağını kullanmıyor ya da katma değeri düşük ürünler üretiyor; diğer arazi sahibi ise arazisini birtakım yollar ile geliştiriyor ve değerini arttırıyor olsun. Arazilerin aynı koşullar altında olduğu ve iktisadi anlamda eşit değere sahip olduğu varsayıldığından bu iki arazi eşit miktarda vergilendirilmelidir. Arazisi üzerinde yatırım yapan kişinin arazi üzerinde yaptığı iyileştirmeler kişisel tercihidir ve bu tercih dolayısıyla diğer kişiden daha fazla vergiye tabi tutulması adaletsiz olacaktır. George, ilkinin genel hissedene pay aldığı, ancak yerine hiçbir şey koymadığını, ikincisinin ise iktisadi değer oluşturduğu ve genel ekonomiye katkıda bulunduğunu ifade etmektedir. Bu sebepten vergi arazi üzerinden alınmalıdır. Böylelikle hiçbir vatandaşın değeri üzerinde bir avantajı olmayacaktır (George, 1885, s. 223). George'a göre tek vergi yıllık olarak arazi değerini aşmadıkça alınmasında bir sakınca yoktur. Zira bu yolla vergi üretime herhangi bir olumsuz etkide bulunmaz (George, 1879, s. 420). George'un önerdiği arazi vergisinin ve arazi değerindeki artışlar üzerinden alınacak bir değer artışı vergisinin mükellefi arazi sahipleridir. Daha önce de ifade edildiği üzere arazinin kamusal yarara dönüştürülmesi için tamamen kamulaştırılmasına gerek yoktur. Yalnızca arazi rantının kamulaştırılması yeterlidir. O halde özel mülkiyetler olduğu gibi kalacak ve hiçbir mülkiyet sahibi mülkünden mahrum olmayacak yahut kısıtlanmayacaktır.

⁹ David Ricardo. The Works and Correspondence of David Ricardo, Vol. 1 Principles of Political Economy and Taxation. Liberty Fund, 1817.

<https://oll.libertyfund.org/title/ricardo-the-works-and-correspondence-of-david-ricardo-vol-1-principles-of-political-economy-and-taxation>

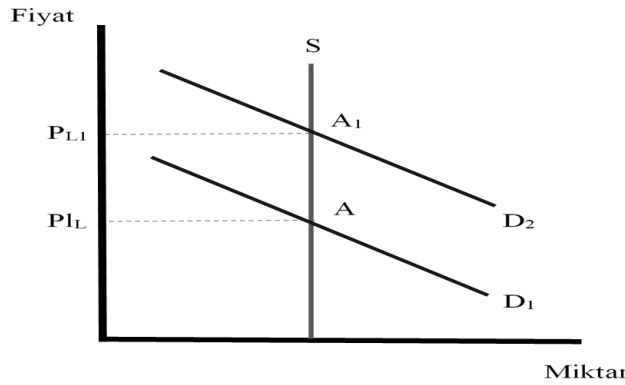
Türkçe çevirisi için bkz. Ricardo, D. (1817/2018). *Siyasal İktisadın Ve Vergilendirmenin İlkeleri* (4.basım.) (B. Zeren Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

George'a göre arazi değeri üzerinden alınan tek vergi, üretim sürecini etkilememesinin yanı sıra tüm kamu harcamalarını finanse etmeye yetecek kadar gelir sağlar. Ona göre arazinin doğal değeri (natural value) sıfırdır. Dillere destan bir manzarası olsa veya en verimli toprağa sahip olsa bile eğer o toprağa talip olan bir fert yoksa, tamamen değersizdir. Ancak nüfusun artması ile arazinin değeri artış gösterecektir (George, 1879, s. 406).

Konuyu basit bir grafik üzerinde de açıklamak yararlı olacaktır. $D_{1(talep)}$ ile $S_{(araz)}$ doğrusunun kesiştiği düzeyde (A) denge noktası oluşur ve arazinin değeri P_{L} kadardır. Ancak nüfusun artması ile toprağa olan talep artmakta, dolayısıyla yeni denge noktası A düzeyinden A_1 düzeyine taşınmaktadır. Bu durumda arazinin değeri artarak P_{L1} seviyesine yükselir.

George'a göre toplumsal gelişmeler de tıpkı nüfus artışı gibi arazi değeri üzerinde arttırıcı bir etki yaratmaktadır. Zira insanlar kollektif gelişmelerin yaşandığı bölgelerde, bu bölgelerin olanaklarından ve ayrıcalıklarından faydalanmak amacıyla daha fazla para ödemeye razı olurlar. Tren yolu, alışveriş merkezi ve paranın kazanılıp harcanabildiği, toplumsal aktivitelerin gerçekleştiği bir bölgenin tam merkezindeki arazinin değeri, bu unsurlardan tamamen yoksun olan bölgelerdeki arazi değerinden misli ile fazla olur. Öyleyse, toplumsal ilerleme ve nüfusun artışı arazinin değerini arttırır. Toplanan vergiler ise aynı yönde artış gösterir ve arazinin kendisi ve değerindeki artış üzerinde üzerinden alınacak tek vergi kamu harcamalarını karşılama konusunda yeterli olur (Wedgwood, 1907, s. 5).

Şekil 1: Arazi: Arz ve Talep Dengesi

Kaynak: McCluskey, W. J., K' Akumu, O. A. and Olima W. (2005). Theoretical Basis Of Land Value Taxation. W. J. McCluskey and R.C.D. Franzsen (Ed), Land Value Taxation içinde (s. 1-19) New York: Ashgate Publishing.

George, belirlilik (kesinlik) kavramının vergilemede önemli bir unsur olduğunu ve arazi değeri üzerinden alınan tek verginin mevcut vergiler arasında en açık ve en basit olan vergi olduğu görüşünü benimsemiştir. Muhtelif konular üzerine konulan çok sayıda ağır vergiler vergi kaçakçılığının artmasına neden olmaktadır. Gelir vergisi beyannamelerindeki sahtelik, kazanç ve iratların doğru hesaplanamaması ve çeşitli ürün ve hizmetler üzerine konan yüksek vergiler vergi kaçakçılığına neden olmanın yanı sıra aynı zamanda vergi gelirlerini ve etkinliğini azaltmaktadır. Bu tür vergiler, vergilendirme şekilleri nedeniyle belirsiz ve keyfidir. George'a göre araziler taşınmaz ve ortadan kaldırılamaz olması dolayısıyla arazi değeri üzerinden alınan vergiler en az keyfi olan ve yüksek kesinlik derecesine sahiptir. Buna ek olarak arazi değeri üzerine konan bir vergi, herhangi bir kaçakçılığa meyil vermeyerek toplanabilir. Henry George'a göre mevcut vergi sistemi değiştirilerek vergilerin yalnızca arazi değeri üzerinden alınmasıyla vergilerin tahsilatında görevli memurların sayısı hemen hemen yarıya düşer. Arazi apaçık ortadadır; değeri kolaylıkla tespit edilebilir ve tahsilat için ayrıntılı prosedürlere gerek yoktur. Dolayısıyla arazi değeri üzerinden alınan vergilerin tahsilatı da en iktisadi olanıdır (George, 1879, s. 416).

George arzı sabit olmayan tüm malların üzerine konan vergilerin fiyat mekanizması yoluyla yansıtılacağı, ancak arazi değeri üzerinden alınan vergilerin yansıtılmasının mümkün olmadığı görüşündedir. Faiz üzerine konan vergiler sermaye sahibi tarafından borç alana yüklenir, borç alan da bu yükü tüketicilere yansıtır. Zira yansıtmaması halinde düşük kâr elde eder ya da hiç kâr elde etmez. Aynı şekilde üreticiler, üretim veya ithalat malları üzerine konan vergiyi perakendeciye, perakendeci de nihai tüketiciye yansıtır. Dolayısıyla mal ve hizmetler üzerinden alınan vergiler sırttan sırta yüklenerek büyür ve nihai tüketici devletin en başta aldığı vergi miktarından daha çok ödeme mecburiyetinde kalır. Arazi değeri üzerine konan vergilerin yansıtılması mümkün değildir ve tamamı arazi sahipleri üzerinde kalır (George, 1879, s. 421).

Özetle Henry George vergilerin emek veya sermaye üzerinden değil, yalnızca arazinin değerinden (ve değer artışı üzerinden) alınması gerektiğine inanmıştır. George *İlerleme ve Yoksulluk* adlı kitabında tek vergi sayesinde işsizliğin, yoksulluğun ve eşitsizliğin son bulacağını anlatmaya çalışmıştır.

6. Henry George'un Tek Vergi Önerisi: Lehinde ve Aleyhinde Görüşler

Bazı yazarlar Amerikalı düşünür Henry George'un 1879 yılında yayınlanan *İlerleme ve Yoksulluk* (Progress and Poverty) adlı kitabının 20.yüzyılın başlarında İncil'den sonra en çok basılan kitap olduğunu yazarlar. Eğer bu doğruysa George'un kitabına olan ilginin ne denli büyük olduğu görülür. Henry George'un görüşleri birçok bilim insanı ve düşünür tarafından takdirle karşılanmış ve desteklenmiştir. 1921 yılında Nobel Fizik Ödülü ile taltif edilen ve Isaac Newton gibi dünyanın en büyük ünlü fizik ve matematik dehası olarak kabul edilen Albert Einstein bunların başında gelmektedir. Albert Einstein (1879-1955) George Raymond Geiger ile olan bir yazışmasında *İlerleme ve Yoksulluk* kitabını büyük bir ilgi ile okuduğunu belirtmiştir (Ryan ve Ryan, 1999, s. 10). Einstein, ayrıca Henry George'un kızı Anna George De Mille ile olan mektuplaşmasında onun çok özel biri olduğu ve insanların ondan çok önemli bilgiler edineceğini kesin bir dil ile ifade etmiştir (Einstein, 1934).

Savaş ve Barış, *Anne Karenina*, *Diriliş* gibi romanları ile dünya edebiyatında kendine saygın bir yer edinmiş olan Rus yazar Leo Tolstoy (1828-1910) da tıpkı Henry George gibi kendini ekonomik ve sosyal açıdan daha adil bir toplum oluşturma fikrine adanmıştır. Tolstoy, Georgizm hareketinin güçlü bir savunucusu olmuştur. Bir çalışmasına şöyle yazmaktadır: "*Arazi sorununu çözme yöntemi, Henry George tarafından, mevcut devlet teşkilatı ve zorunlu vergileme altında mükemmel derecede ele alınmıştır. Ve daha adaletli, daha iyi, daha barışçıl ve pratik bir çözüm bulmak imkansızdır.*" (Wenzer, 1996, s. 232).

Amerikalı eğitimci ve filozof John Dewey (1859-1952) de Henry George'un tek vergi önerisinin güçlü bir savunucusu olarak kabul edilebilir. Dewey "*Henry George, dünyanın sosyal filozofları arasında en büyük isimlerden biridir*" diyerek Platon'dan itibaren bu çapta filozofların iki elin parmaklarını geçmeyeceğini yazmıştır. Dewey'in George'a dair bu ilgi ve övgüsünün nedeni bilim adamları tarafından henüz net bir çerçeveye oturtulmamış olsa dahi, bazı yazarlar Dewey'in bu ilgi ve övgüsünün sebebini arazi değerinin toplumsallaştırılmasının gerçek demokrasiyi oluşturmaya yönelik önemli bir adım oluşturacağı düşüncesine bağlamaktadır (England, 2018, s. 170).

Eski kurumsalcılık (old institutionalism) olarak bilinen felsefenin temsilcilerinden biri olan John Commons da George'dan etkilenenler arasında yer almaktadır. Bugün Georgizm akımının eski temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Commons, George'un adaletsizlik ve eşitsizlik ile mülkiyet (arazi) arasında kurduğu ilişkileri doğru bularak desteklemiştir. John Commons George'un tek vergisi önerisine ise pek sıcak bakmamıştır; onun tek vergi önerisinin çok da başarılı sonuçlar ortaya çıkarmayacağını şu sözlerle ifade etmiştir (Rutherford, 1989, s. 831):

"Ağaçlar gökyüzüne doğru yükselerek büyüyemez; şiddetli bir rüzgarda yok olurlar; gerçek şu ki tek bir vergi de kendi yıkımıyla sonuçlanır."

Öte yandan Nobel ekonomi ödülü kazanan muhtelif yazarlar da Henry George'un görüşlerine ilgi göstermişlerdir. Serbest piyasa ekonomisinin en radikal savunucularından birisi olan Nobel ekonomi ödüllü Milton Friedman (1912-2006) "*Bana göre, en az kötü vergi, yıllar önce Henry George'un argümanı olan arazinin doğrudan insan eliyle iyileştirilmemiş değeri üzerinden alınan emlak vergisidir*" (Leeson, 2019, s. 695) ifadesini kullanarak George'un tek vergi önerisine destek vermiştir (Friedman, 1978).

Friedman, toprağın inelastik arza sahip olması nedeniyle, bu vergilerin daha az tehlikeli ve zararlı olduğu düşüncesindedir. Zira emek ve sermayenin üzerinden alınan vergilerin aksine arazi değeri üzerine konan vergiler üretime olumsuz bir etkide bulunmaz (Leeson, 2019, s. 701).

1996 yılında James Mirrlees ile birlikte Nobel ekonomi ödülü ile taltif edilen William Vickrey (1914-1996) de George'un tek vergi önerisini şu sözlerle desteklemiştir:

"Bina ve tüm yapılar üzerindeki iyileştirmeler de dahil olmak üzere işletmeler üzerindeki tüm vergilerin kaldırılması ve bunun yerine bir arazi vergisi getirilmesi (taxes on site values) iktisadi etkinliği önemli ölçüde arttıracaktır." (Vickrey, 1996, s. 603).

Henry George'un *İlerleme ve Yoksulluk* kitabındaki fikirlerine ve spesifik olarak da tek vergi önerisine olumsuz bakan düşünür ve yazarlar da olmuştur. Karl Marx'ın Henry George hakkındaki düşünceleri birinci derecede önemlidir. Henry George (1839-1897) ve Karl Marx (1818-1883) aynı çağda ve nispeten aynı yıllarda yaşamış olmalarına karşın yoksulluk ve eşitsizlik sorununa fazlasıyla duyarlı olan iki büyük düşünürdür. Aralarında iletişim oluşturacak herhangi bir yazılı belge yahut kayıt bulunamamıştır. Ancak bazı çalışmalarda Karl Marx'ın George hakkında görüşlerini bulmak mümkündür. Marx, George'un yetenekli bir yazar olduğunu kabul etmesine karşın teorik olarak tamamen çağın gerisinde olduğunu ifade etmiştir. Karl Marx "*Adam, teorik olarak yetersiz.*"¹⁰ şeklinde bir ağır eleştiride bulunmuştur. Marx ile George, yoksulluğun sosyal adaletsizliğin bir sonucu olduğu fikri bakımından ortak bir görüşe sahiptirler. Karl Marx çözümü sosyalizmde ararken; George kolektivizme karşı çıkararak liberal fikirleri benimsemiştir. Karl Marx'a göre yoksulluğun ve sefaletin ortadan kaldırılması için özel mülkiyetin tamamen kaldırılması ve bunun yerine kolektif mülkiyetin ihdas edilmesi gereklidir. Henry George'un mülkiyete bakış açısı Marx'ın görüşü ile paralel değildir; O, mülkiyetteki eşitsizliklerin mülkiyet hakkının ortadan kaldırılmasında görmemiş, bunun yerine mülkiyet sahiplerinin elinde bulunan arazilerin rantı üzerinden bir vergi alınması görüşünü benimsemiştir (Holmes, 1947, s. 159-161).

Avusturya iktisat okulunun bazı temsilcileri de Henry George'un önerilerine pratikte uygulama olanaklarının sınırlı olacağı gerekçesiyle pek sıcak bakmamışlardır. Örneğin, Friedrich Hayek (1899-1992), George'un fikirlerine olan ilgisinin onu iktisat bilimine teşvik ettiğini çok açık bir dille not etmektedir. Friedrich A. Von Hayek, George'un fikirlerinin pratikte uygulanmasının ve başarı elde edilmesinin kolay olmadığını ifade etmiştir (Andelson, 2000, s. 109-116). Joseph Schumpeter (1883-1950) da Hayek gibi "*iktisadi anlamda mantıklı değil*" diyerek George'un önerisini tam anlamıyla desteklememiştir (Schumpeter, 1954, s. 832).

Avusturya iktisat okulu mensuplarından Murray N. Rothbard (1926-1995) da arazi değerinin belirlenmesi ve tüm arazi rantının vergi olarak kamuya aktarılması durumunda oluşacak sorunlar yönüyle tek vergi önerisini eleştirmiştir. Rothbard'a göre çoğu durumda fertler, arazinin kendisi ve üzerinde yer alan iyileştirmeleri birlikte satın alırlar. Bu sebepten devlet, arazi değerini belirlemek amacıyla adeta bir "*ekspertiz ordusu*" istihdam etmek durumunda kalacaktır. Ekspertiz işlerini yapan görevliler ise politikanın kontrolü altında olacaktır. Dolayısıyla bu eylem keyfi bir hal alacak ve arazi değeri tarafsızca belirlenemeyecektir (Elgar, 1997, s. 296). Rothbard'ın bir diğer eleştirisi de George'un arazinin insan eliyle üretilmediği bu yüzden arazi üzerinden alınan verginin üretimi caydırmayacağı fikri üzerinedir. Zira arazi sahibi mülkünü en

---

¹⁰ "*Theoretically the man is utterly backward!*" Marx bu sözlerini Friedrich Adolph Sorge'e yazdığı bir mektupta dile getirmiştir.

verimli kullanacak ferde kullanıma açar. Bu yolla kendisi de araziden en yüksek rantı elde edebilecektir. Ancak rantın yüzde 100'ünün vergi olarak alınması tüm arazilerin sermaye değerinin sıfıra düşmesine neden olur. Ve mülk sahipleri için elde edilebilecek herhangi bir rant kalmayacağından kira bedeli de sıfır olacaktır. O halde sonuç olarak toplanacak bir vergi de olmayacaktır (Elgar, 1997, s. 298).

Ve son olarak bir başka Nobel ekonomi ödülü sahibi Joseph Stiglitz'in Georgizm üzerine şu değerlendirmesini aktararak bu bölümü tamamlayalım:

*"Henry George, sadece arazi üzerinden alınacak bir rant vergisinin iktisadi etkinlik üzerinde bozucu etkilere sahip olmayacağını söylemiş; ilave olarak adil bir toplumsal düzen için yürütülecek kamusal hizmetlerin finansmanı için yeterli olacağını savunmuştur... İster inanın ister inanmayın, kentsel ekonomi modelleri aslında Georgist vergilendirmenin en azından kentin büyümesini finanse etmek için doğru yaklaşım olacağını öne sürüyor. Ama şunu söyleyebilirim: Modern bir refah devletini yürütmek için sadece arazi rantlarını vergilendirmenin yeterli olamayacağını düşünüyorum."*¹¹

Sonuç

Georgizm Amerikalı iktisatçı ve sosyal reformcu Henry George'un yazılarından esinlenerek geliştirilen ideolojiye verilen isimdir. Georgizm John Locke'un mülkiyet hakları felsefesini esas alan; insanların kendi emeklerini ortaya koyarak ürettikleri değere sahip olmaları gerektiğini savunan bir liberal felsefedir. Georgizm, Henry George'un fikirlerinden hareketle tüm doğal kaynaklar da dahil olmak üzere araziden elde edilen ekonomik rantın toplumun tüm üyelerine ait olması gerektiği görüşünü savunan bir ideolojidir. Georgizm özünde mülkiyet hakları ve tek vergi konularını sosyal adalet bağlamında ele alan bir felsefedir. Henry George'un fikirlerinin temelinde başta John Locke ve Adam Smith'in özgürlükçü fikirleri hakimdir. Fizyokrasi adı verilen iktisadi düşüncenin de Georgizm'e katkı sunan bir görüş olduğunu ifade etmek gereklidir. Fizyokratlar sanayi devrimi öncesi tarım toplumunda milletlerin zenginliğinin yalnızca arazi tarımından kaynaklandığına inanmışlardır. Anne Robert Jacques Turgot (1727–1781) ve François Quesnay (1694–1774) öncülüğünde gelişen Fizyokrasi düşüncesinin bazı temsilcileri tamamen serbest ticaretin geçerli olduğu bir ekonomik düzende mevcut tüm vergilerin kaldırılması ve arazi üzerinden tek bir verginin alınması fikrini savunmuşlardır.

Önemli belirtelim ki, iktisadi düşünce tarihinde fizyokratlardan da önce tek vergi önerisini savunan ilk filozof John Locke olmuştur (Ishizaka, 1968, s. 38). François Quesnay ve Honoré Gabriel Riqueti de Mirabeau gibi fizyokratlardan önce "tek vergi" görüşünü savunan John Locke'un vergileme konusundaki az, öz ama eşsiz fikirlerinin maliyeciler tarafından henüz keşfedilmiş olmadığını söyleyebiliriz¹².

Tekrar vurgulamak gerekirse Henry George toplumsal sorunlara (yoksulluk, işsizlik, adaletsizlik, eşitsizlik vs.) fazlasıyla duyarlı olan bir düşünürdür. George'un fikirlerini gerçekçilikten tamamen uzak bir hayal ürünü olarak değerlendirmek haksızlık olur (Cord, 1965). George refah (zenginlik) amacının peşinde koşarken adalet (eşitlik) amacının gözardı edilmesinin yanlışlığına dikkat çeken ve adalet konusunda duyarlı olan bir büyük düşünürdür. Çalışmamızı George'un idealizmini tüm açıklığıyla ifade eden sözleri ile tamamlayalım:

"Medeniyet bu şekilde ilerleyemez ve devam edemez. Evrenin ebedi yasaları onu yasaklar. Ölü imparatorlukların yıkıntıları tanıklık eder ve her ruhtaki tanık bunun böyle devam edemeyeceğini yanıtlar. Bizden bu yanlış düzeltmemizi talep eden adaletin kendisidir; bu inkâr edilemez ve ertelenemez. Bir elinde terazi ve diğer elinde kılıcı taşıyan adalet." (George, 1879, s. 549).

¹¹ Stiglitz, Joseph (1977). "The Theory Of Local Public Goods". In Feldstein, Martin; Inman, Robert (eds.). The Economics of Public Services. London: Macmillan Publishers. s.282. Ayrıca bkz. Moore, Michael Scott (20 October 2009). "This Land Is Your Land". <https://psmag.com/news/this-land-is-your-land-3392>

¹² Tek vergi konusundaki görüşlerin tarihsel perspektiften ayrıntılı bir incelemesi için bkz. Post, Louis Freeland, 1894.

Kaynakça

- Andelson, R.V. (2000). On Separating the Landowner's Earned and Unearned Increment: A Georgist Rejoinder to F. A. Hayek. *The American Journal of Economics and Sociology*, 59(1).
- Andelson, R.V. (2003). Critics of Henry George: An Appraisal of Their Strictures on Progress and Poverty. *The American Journal of Economics and Sociology*, 62(5).
- Andelson, R.V. (2004). Neo-Georgism. *American Journal of Economics & Sociology*, 63(2), 543-569.
- Carter, W.S. (1982). An Introduction to Henry George Land value taxation. *The University of Wisconsin Press*.
- Cord, S.B. (1965). *Henry George: Dreamer or Realist?*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Einstein, A. (1934). *A Letter to Anna George De Mille, Published in Land and Freedom*. https://www.cooperative-individualism.org/einstein-albert_henry-george-and-his-principles-1934.htm (Erişim tarihi: 03.01.2023).
- Elgar, E. (1997). *The Single Tax: Economic and Moral Implications and A Reply to Georgist Criticisms by Murray N. Rothbard*. London: The Mises Institute.
- England, C. (2018). John Dewey and Henry George: The Socialization of Land as a Prerequisite for a Democratic Public. *American Journal of Economics and Sociology*, 77(1).
- England, C.W. (2015). *Land and Liberty: Henry George, The Single Tax Movement, and the Origins of 20th Century Liberalism*. Washington, DC: Georgetown University.
- Erdem, H. B. (1983). Henry George ve Tek Vergi Önerisi. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-8.
- Field, D. D. and George, H. (1885). Land and Taxation: A Conversation between David Dudley Field and Henry George. *North American Review*. Published in the "North American Review," July, 1885, and circulated in tract form in the United States, Canada and Great Britain.
- Gaffney, M. (1987). "Henry George," in: *The New Palgrave Dictionary of Economics*. New York: Stockton Press. 514–15.
- Geiger, G. (1955). A Definitive Biography of Henry George. *The American Journal of Economics and Sociology*, 14(4), 411-419.
- George Jr., H. (1900). *The Life of Henry George*. New York: Doubleday and McClure Company.
- George, H. (1879). *Progress and Poverty*. New York: Modern Library.
- George, H. (1879). *Progress and Poverty: an Inquiry into the Cause of Industrial Depressions and of Increase of Want with Increase of Wealth. The Remedy*. New York: Robert Schalkenbach Foundation.
- George, H. (1881). *The Irish Land Question*. New York: D. Appleton And Company.
- George, H. (1891). *The Condition of Labor, an Open Letter to Pope Leo XIII*. http://www.wealthandwant.com/pdf/George_The_Condition_of_Labor.pdf (Erişim tarihi: 10.01.2023).
- George, H. (1898). *The Science of Political Economy*. New York: Doubleday & McClure Co.
- George, H. (1900). *Social Problems*. New York: Doubleday and McClure.
- George, H. (1901). *Our Land And Land Policy Speche, New York: Lectures And Miscellaneous Writings*, North American Review, Doubleday, Page & Company.

- George, H. (1901). *Our Land and Land Policy*. New York: Doubleday and McClure.
- George, H. (1902). *A Perplexed Philosopher*. New York: Charles L. Webster & Co.
- George, H. (1935). *The Land Question*. New York: Robert Schalkenbach Foundation.
- George, H. (1980). *Protection or Free Trade*. New York: Robert Schalkenbach Foundation.
- George, H., <http://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/lookupname?key=George%2C%20Henry%2C%201839%2D1897> (Erişim tarihi: 15.11.2022)
- Gochenour, Z. and Caplan, B. (2012). *A Search-Theoretic Critique of Georgism*. Available at SSRN 1999105.
- Holmes, J. H. (1947). Henry George and Karl Marx: A Plutarchian Experiment. *American Journal of Economics and Sociology*, 6(2).
- Hoyt, W.H. (1991). Competitive Jurisdictions, Congestion, And the Henry George Theorem. *Regional Science And Urban Economics*, 21(3), 351-370.
- Ishizaka, A. (1968). The Theory of Single Tax upon Land in the Age of the Glorious Revolution: John Locke on English Land Tax. *Hokudai Economic Papers*, 1, 38-58.
- Iversen, D. (2019). *When Marx Attacked The Single Tax*. <https://merionwest.com/2019/06/02/through-letters-the-gap-between-henry-george-and-karl-marx/> (Erişim tarihi: 3.02.2023).
- Johnson, K.M. (1963). Progress And Poverty: A Paradox. *California Historical Society Quarterly*, 42(1), 27-32.
- Kızıltepe, M. (2021). *(Georgist Öğreti Ve Tayvan Örneği Üzerinden) Rantı Kamuya Kazandırmada Emlak Mülkiyetini Ve Değer Artışlarını Doğru Ve Etkin Vergilendirmenin Siyasal Anlamı, İşlevi ve Temel İlkeleri (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Leeson, J. (2019). A Georgist Perspective of Petroleum Taxation. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 26(2), 695-716.
- Marx, K. (1881). Marx to Friedrich Adolph Sorge In Hoboken. https://www.marxists.org/archive/marx/works/1881/letters/81_06_20.htm (Erişim tarihi: 10.10.2022).
- Mccluskey, W. J., K' Akumu, O. A. and Olima W. (2005). Theoretical Basis Of Land Value Taxation. W. J. McCluskey and R.C.D. Franzsen (Ed), *Land Value Taxation* içinde (s. 1-19) New York: Ashgate Publishing.
- Moore, M. S. (2009). *This Land Is Your Land*. <https://psmag.com/news/this-land-is-your-land-3392> (Erişim tarihi: 10.02.2023).
- O'Donnell, E. T. (2015). *Henry George and the Crisis of Inequality: Progress and Poverty in the Gilded Age*. New York: Columbia University Press.
- Post, L. F. (1894). *Outlines of Louis F. Post's Lectures: On the Single Tax, Absolute Free Trade, the Labor Question, Progress and Poverty, the Land Question, the Elements of Political Economy, Socialism, Hard Times: With Illustrative Notes and Charts*. New York: Sterling Library.
- Ricardo, D. (1817). *The Works and Correspondence of David Ricardo, Vol. 1 Principles of Political Economy and Taxation. Liberty Fund*. <https://oll.libertyfund.org/title/ricardo-the-works-and-correspondence-of-david-ricardo-vol-1-principles-of-political-economy-and-taxation> (Erişim tarihi: 5.12.2022).
- Ricardo, D. (1817/2018). *Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri* (4.basım.)(B. Zeren Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

- Rutherford, M. (1989). *Institutional Economics. London, Its Place In Political Economy John R. Commons*. London: Routledge.
- Ryan, C.K. and Ryan H. B. (1999). George Raymond Geiger (1903-1998): A Rich Life. *The Amerikan Journal of Economics and Sociology*, 58(1), 7-15.
- Schumpeter, J. A. (1954). *History of Economic Analysis*. London: Routledge.
- Vickrey, W. (1996). *The Corporate Income Tax in the U.S. Tax System*. 73 Tax Notes 597, 603.
- Wasserman, L. (2003). The Essential Henry George. *American Journal of Economics and Sociology*, 62(5), 23-43.
- Wealth and Want in 21st Century America an inquiry into the cause of the increase of poverty with the increase of wealth ... the Remedy*. <http://www.wealthandwant.com/index.htm> (Erişim tarihi: 20.02.2023).
- Wedgwood, J.C. (1907). *Land Values Why And How They Should Be Taxed*. The National Review.
- Wenzer, K.C. (1996). The Influence of Henry George's Philosophy on Lev Nikolaevich Tolstoy: The Period of Developing Economic Thought (1881-1897). *Pennsylvania History*, 63(2).
- Wenzer, K.C. (2003). *Henry George: Collected Journalistic Writings*. New York: Routledge.
- Whitaker, J.K. (1997). Enemies Or Allies? Henry George And Francis Amasa Walker One Century Later. *Journal Of Economic Literature*, 35(4), 1891-1915.
- Yeager, L.B. (1984). Henry George and Austrian Economics. *History of Political Economy*, 16(20).

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %50
2. yazar katkı oranı : %50